12/04/2019

Το μοναστήρι της Παναγίας της Αρχαγγελιώτισσας

/ Ιερές Μονές

Βορειοανατολικά της Ξάνθης, στις παρυφές του ορεινού όγκου της Ροδόπης σε εξαιρετικά θαυμάσια θέση, με θέα πρός τον κάμπο της Ξάνθης, πάνω ακριβώς απο την συνοικία Σαμακώβ, βρίσκεται το τρίτο μοναστήρι της Ξάνθης, η Παναγία η Αρχαγγελιώτισσα.

Το μοναστήρι αυτό καθ’ όλη την διάρκεια του χρόνου και μάλιστα στη δεκαπενταύγουστο – αν και το καθολικό του είναι άφιερωμένο στα Εισόδια της θεοτόκου – γίνεται τύπος πανθρακικού προσκυνήματος. Χιλιάδες προσκυνητές όλη την νύκτα της παραμονής της Κοιμήσεως και ανήμερα προσέρχονται σε ατέλειωτες γραμμές για να προσκυνήσουν την Θαυματουργή εικόνα της Παναγίας και να ζητήσουν την μεσιτεία της πρός τον Υιό της και Θεό μας.

Σαν κτίσμα το μοναστήρι αυτό όπως είναι σήμερα κτίσθηκε το 1841 επι της εποχής του αειμνήστου μητροπολίτου Ξάνθης Ευγενίου.

Αλλά τούτο προυπήρχε στην ίδια θέση πολλές εκατοντάδες χρόνια νωρίτερα και

καταστράφηκε απο δύο φοβερούς σεισμούς που έπληξαν το μοναστήρι και την πόλη το 1829.
Γι’ αυτή την παλαιότερη ζωή του μοναστηριού δυστυχώς δεν έχουμε πολλές πληροφορίες. Το μόνο ενδεικτικό στοιχείο απο πλευράς κτισμάτων είναι μια κρύπτη του μοναστηριού που βρίσκεται πίσω και κάτω απο το ιερό βήμα του η οποία ανάγεται στα 1000 εώς 1100 μ.Χ.
Αλλά την έλλειψη των πληροφοριών απο επιγραφές ή άλλες πηγές έρχονται να φωτίσουν κάπως ορισμένες σημειώσεις και ενθυμήσεις που καταχωρήθηκαν κατά καιρούς σε διάφορα εκκλησιαστικά βιβλία απο τους μοναχούς του.

Απο αυτούς λοιπόν τους κώδικες και τα εκκλησιασπκά βιβλία πληροφορούμαστε ότι το μοναστήρι υπήρχε και έφερε το ίδιο όνομα ακόμα και κατά το 1559, Έτσι σε ένα κώδικα υπήρχε η ενθύμηση : “Το παρόν μηνιαιον εστίν της υπεραγίας Θεοτόκου της κεκλημένης Αρχαγγελιότισσας, άνωθεν της πόλεως Ξάνθης”.
Απο που ακριβώς πήρε το ονομά το μοναστήρι είναι άγνωστο. Κατά μια εκδοχή το πήρε απο την μικρή θαυματουργή εικόνα του 16ου αιώνα πού παριστάνει την Θεοτόκο να παραστέκεται απο τους αρχαγγέλους Γαβριήλ και Μιχαήλ και η οποία εχει την επιγραφή : Αρχαγγελιώτισσα.
Είναι δυνατό όμως ο ζωγράφος να εμπνεύσθηκε την εικόνα απο την ονομασία του μοναστηριού.
Παράλληλα με την ονομασία Αρχαγγελιώτισσα εκεινα τα χρόνια – ίσως και απο πιό μπροστά – το μοναστήρι αυτό λεγόταν και Παναγία η Χαλκαλιώτισσα.
Έτσι σε ενθυμήσεις που βρέθηκαν σε κώδικες της εποχής εκείνης διαβάζουμε: “Έτσι ζξω (1558) εν μηνί Ιουλίω κβ’ Νεόφυτος αρχιερεύς. Αφιερώθη το Θείον και ιερόν Ευαγγέλιον εις την σεβασμίου και ιεράν Μονήν της υπεραγίας Δεσποίνης ημών Θεοτόκου της επικεκλημένης Χαλκαλιοτήσις υπο των τιμιωτάτων και συνετωτάτων αρχόντων κυρου Αργυρου και κυρου Γεωργίου εις μνημόσυνου αυτών και των γονέων αυτών”.

Ανεξάρτητα όμως πρός την ονομασία του μοναστηριού, τούτο φαίνεται ότι, όπως και η Καλαμού, υπήρξε φάρος πνευματικής ακτινοβολίας και παρηγοριάς για όλους τους κατοίκους της περιοχής και φυτώριο απο το οποίο αναδείχθηκαν και αρχιερείς του Υψίστου κατά τα δύσκολα εκείνα χρόνια.
Αυτά τα πνευματικά αναστήματα του μοναστηριού και όταν γίνονταν αρχιερείς οχι μόνο δεν λησμονούσαν την εκθρέψασαν αυτούς μονή αλλά και απο ευγνωμοσύνη πρόσφεραν σ’ αυτή διάφορα αφιερώματα και μάλιστα χειρόγραφα βιβλία (κώδικες).

Ετσι μεταξύ ασφαλώς των πολλών αλλ’ αγνώστων σ’ εμάς αρχιερέων αναφέρονται:
α) Ο Νεόφυτος, ο οποίος πρέπει να ήταν επίσκοπος στην Καβάλα γύρω στα 1555,

που άγνωστο για ποιούς ακριβώς λόγους παύθηκε απο την θέση του και ξαναγύρισε στο μοναστήρι του όπου και μόνασε το υπόλοιπο της ζωής του ασχολούμενος και με την αντιγραφή κωδίκων. Επτά μάλιστα τέτοιους κώδικες πρόσφερε στο μοναστήρι του.
β) "Ο Δράμας Αθανάσιος" (1608) , ο οποίος πρόσφερε και ένα κώδικα στην "Παναγία μου ο και το επίκλιον Αρχαγγελιώτησα, είς τα όρια Ξάνθης" με στίχους στην Θεοτόκο, των οποίων τα αρχικά γράμματα έδιναν την ακροστιχίδα "Αθανασίου αρχιθύτου Δράμας".
γ) Απο το ίδιο μοναστήρι πιθανώς να ήταν και ο άλλος μητροπολίτης Δράμας και Φιλίππων Αβέρκιος του οποίου υπογραφή σώζεται σε άλλο κώδικα του μοναστηριου.
Αλλά δωρητης – αν όχι μοναχός του μοναστηριου αυτου – ήταν και ο μητροπολίτης Ξάνθης Δανιήλ (1697) του οποίου η υπογραφή σώζεται σε κώδικά του.

Η Μονή της Παναγίας Αρχαγγελιώτισσας (νοτιοανατολική άποψη)

Δυστυχώς όμως όπως είπαμε και παραπάνω, οι πληροφορίες μας και για το μοναστήρι αυτό είναι απελπιστικά πτωχές και έτσι δεν μπορούμε ουτε να ιχνηλατήσουμε την πορεία του μέσα στους αιώνες, και μάλιστα τι αιώνες!
Πάντως οριακή στιγμή για το μοναστήρι αυτό και για την πόλη αναμφισβήτητα είναι οι σεισμοί της 30ης Μαρτίου και 23ης Απριλίου 1829, κατά τους οποίους, σύμφωνα με μια άλλη ενθύμηση έπεσε όλο το μοναστήρι.
Να τι σημείωσε χαρακτηριστικά ο τότε ηγούμενος του μοναστηριού Αγάπιος "1829 Μαρτίου 30 ημέρα Σαβάτο όρες νέα και μησι εγίνετο μέγας σισμός και έπεσαν πολά σπήτια στην Ξάνθη και στο γενιτζέ (Γενισέα) και ης όλο τον κάμπο και έπεσε και στο μοναστήρη ολήγους κουπές τις εκλισήας έπιτα έγινε απριλίου ηκοστρής ημέρα Τρίτη ορες 9 ο μεγαλύτερος σισμός και εβάσταξε 15 λιπτά και έπεσε ολι η εκλισιά και τα τήχη του μοναστιριού και θει (α) βοηθια δεν (έπαθε;) κανένας.
ελάχηστος ηγούμενος αγάπιος γράψας διά ενθήμισις"
Έτσι μπορούμε να πουμε οτι μετά τούς δυό αυτούς φοβερούς σεισμούς το μοναστήρι, καθώς και η Ξάνθη, μεταβλήθηκε σε σωρό ερειπίων και χαλασμάτων. Γρήγορα όμως με τις άοκνες προσπάθειες του μητροπολίπου Ευγενίου τις γενναίες συνδρομές όλων των Ξανθιωτών και μάλιστα του Αβραάμ Δημητρίου αναδύθηκε το μοναστήρι απο τα ερείπια και ξαναπυργώθηκε όπως το αντικρύζουμε σήμερα.

Σε μια μάλιστα έπιγραφή που υπήρχε πάνω απο την πόρτα του νάρθηκα έγραφε : "Ούτος ο της υπεραγίας Θεοτόκου ναός ανεκαινίσθη εκ βάθρων επί ημερών της ηγουμενείας του οσιοτάτου Ιακόβου μοναχού εκ χωρίου Γενίκιοι συνδρομής και

δαπάνης των ευσεβώς και ορθοδόξων χριστιανών εν έτει 1841, ο δέ καλλοπισμός δι’ επιμελείας του κύρ Δούκα Χασιρτζόγλου και επί της ιδίας ηγουμενείας του αυτού Ιακώβου εν έτει 1874, Μαστροπαυλή Χατζή Γεωργίου τελείωσε 28 οκτ. 1874”.
Το 1844 κτίσθηκε και το καμπαναριό που ήταν το μοναδικό την εποχή εκείνη σ’ όλη την γύρω περιοχή γιατί οι Τούρκοι δεν επέτρεπαν στους χριστιανούς όχι μόνο καμπαναριά να έχουν αλλά ούτε καμπάνες.
Το μοναστήρι και μετά την ανακατασκευή του διατηρήθηκε ως ανδρική ανθούσα μονή. Αλλά και αυτού τα κτήματα καταπατήθηκαν, όπως και της Καλαμους, από επιτήδειους με αποτέλεσμα να δοκιμάζεται οικονομικά. Παρ’ όλα αυτά στα μετέπειτα χρόνια πρόσφερε και αυτό από τα ισχνά πλέον εισοδηματά του για την συντήρηση των σχολείων της πόλεως και την ανέγερση του επισκοπικού μεγάρου της Ξάνθης.

Όταν όμως ήλθαν οι Βούλγαροι (1913-1919) κυριολεκτικά το λήστεψαν και το έγδυσαν. Μεταξύ των άλλων πήραν απο αυτό 33 κώδικες παλυτιμώτατους για το μοναστήρι αλλά και τον τόπο όλόκληρο και μαζί με τους 10 της Καλαμους τους μετέφεραν στην Βουλγαρία, στο εκκλησιαστικό μουσείο της Σόφιας σαν να ήταν βουλγαρικά κειμήλια!!
’ραγε θά φιλοτιμηθούν κάποτε να τους επιστρέψουν;
Το μοναστήρι μετά την απελευθέρωση του τόπου απο τους Βουλγάρους (1919) πρόσφερε ένα μεγάλο μέρος της περιουσίας του σε χωράφια για την αποκατάσταση των ακτημόνων προσφύγων αλλά τόσο πολύ αποδυναμώθηκε που δεν μπορούσε πλέον να συντηρεί μοναχούς και περιήλθε στην δικαιοδοσία του ΤΑΚΕ, το οποίο όμως, όπως και για την Καλαμού, το μόνο που φρόντισε ήταν να απομυζά το μοναστήρι, και αυτό λίγο – λίγο να ερειπώνεται.

Όταν ήλθε ο νύν μητροπολίτης Ξάνθης κ. Αντώνιος (1954) , απο τα πρώτα του μελήματα ήταν να φροντίσει να αναλάβει η μητρόπολη την μονή και να την μετατρέψει σε γυναικείο μοναστήρι. Αναστήλωσε πολλά ετοιμόρροπα αυτού σημεία, περιποιήθηκε τα λοιπά, το νοικοκύρεψε απο κάθε πλευρά, χειροτόνησε μοναχές και σήμερα το μοναστήρι αυτό έχει μετατραπεί και πάλι σε κυψέλη και εργαστήρι αγάπης και στοργικής φροντίδας για την αιώνια χριστιανική παράδοση, σμιλευτήρι ψυχών αλλά και ένας πανθρακικός πόλος προσκυνήματος της χάριτος της Παναγίας.
Κάθε μέρα, κάθε Κυριακή, χειμώνα-καλοκαίρι, όλο τον χρόνο, και, όπως είπαμε, ιδιαίτερα το δεκαπενταύγουστο, χιλιάδες πιστοί ανεβαίνουν για να ζητήσουν την Χάρη και την συνδρομή της Παναγίας και λαμβάνουν την σωματική και ψυχική τους ίαση. Γιατί η Παναγία η Αρχαγγελιώτισσα είναι το μόνο βέβαιο στήριγμα και ασφαλές καταφύγιο όλων των χριστιανών και ευλαβών προσκυνητών της.
Ακόμα και οι μουσουλμάνοι σέβονται το μοναστήρι της και με δέος και θαυμασμό

προσβλέπουν πρός Αυτήν, άσχετα αν δεν το ομολογούν φανερά.
Ας είναι ευλογημένο λοιπόν το ονομά Της και ας μακαρίζεται και απο εμάς τους ταπεινούς προσκυνητές Της μαζί με τους πιστους όλων των αιώνων που πέρασαν αλλά και θα έρθουν, και ας παρακαλούμε να μας σκεπάζει και να μας συντρέχει σε κάθε δύσκολη στιγμή της ζωής μας.